

TÜRKÇEDE BİR DEYİMLEŞME ÖRNEĞİ: GİBİME GELMEK

Talat DİNAR*

Özet: Dillerin ifade kabiliyetlerine zenginlik katan deyimler oluşumları bakımından farklı yapılar arz etmektedir. Belli söz öbeklerinin kalıplaşmaları ve toplum tarafından kabul görmeleri neticesinde deyim aşamasına ulaşabilen bu özel yapıların zamanın şartlarına göre az da olsa değişebildiği görülmektedir. Bu değişim kimi zaman kelime düzeyinde gerçekleşirken kimi zaman ekler düzeyinde gerçekleşir. Ekler bazında gerçekleşen değişimlerin bir kısmının ise kelime gruplarını deyim aşamasına taşıma veya deyimlerin derecelerini artırma işlevi olduğu görülmüştür. Biz de bu makalede gibi gelmek yapısından gibisine gelmek ve gibime gelmek yapılarına geçiş süreçlerini ve bu sürecin söz öbeğine kattığı anlam farklılıklarını aktarmaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Deyim, Deyimleşme, Gibi Gelmek, Gibisine Gelmek, Gibime Gelmek

An Idiomatic Expression In Turkish: Gibime Gelmek

Abstract: Idioms that enrich the expressive ability of the languages undergo various formation processes. When several stereotyped phrases are commonly agreed on and widely used by the speakers, idioms appear and to some extent change in time. This change occurs either in the stem or in the affixes of the words.. It is seen that some of the changes that occur at affix-level have a function of transforming word phrases into idioms or strengthening the structure/use of idioms. So, in this article we attempt to describe the transformational processes in the Turkish idioms “-gibisine gelmek” and “-gibime gelmek” that derived from “-gibi gelmek” and the differences in meaning that this process added to the word phrase.

Keywords: Turkish Idioms, Gibi Gelmek, Gibisine Gelmek, Gibime Gelmek

1.Giriş

“Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce.” (Aksoy 1988: 52) olarak tanımlanan deyimlerin sadece Türkçede değil dünyadaki pek çok dilde anlam zenginliği, etkileyicilik gibi özellikleri bünyesinde taşıdığı bilinmektedir. Anlam dünyasına zenginlik katan deyimlerin bu özelliği ise “dilın yaratıcılık özelliğinin ve şiirsel işlevinin inceliklerinin sergilenmesi” (Uzun 1991a: 30) olarak düşünülmektedir. Birden fazla sözcüğün bir araya gelmesi ve gerçek anlamlarından sıyrılarak farklı bir anlamsal yapının ortaya çıkması neticesinde oluşan deyimler, oluşumları ve toplum tarafından kabul görenek kullanılır hale gelmeleri bakımından farklı süreçler

* Yrd.Doç.Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi. E-posta: talatdinar@sdu.edu.tr

izlemektedir. Bazı deyimlerin ortaya çıkışına “tarihteki bazı olayların kaynaklık ettiği; bazılarının kaynağının çeşitli halk inanışlarına dayandığı; bazı deyimlerin ise değişik olayların insan düşüncesinde özet olarak bıraktığı imgelik biçimler neticesinde” (Ahanov 2013: 182-183) ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bunların yanında diller arasında çeviri yoluyla deyimlerin farklı coğrafyalara taşınması da mümkündür. Çeviri neticesinde birbirlerinden etkilenme “aynı kökten, aynı kaynaktan gelme dillerde görülebildiği gibi Türkçeyle Farsça gibi, kültür akrabalığıyla birbirine çok yaklaşmış, önemli ilişkiler kurmuş dillerde de özellikle göze çarpar” (Aksan 2009: 37). Deyimlerin ilk ortaya çıkışı hususunda ise “Deyimler de, atasözleri gibi başlangıçta bir kişinin yaratisidir. Zaman içinde benimsenip kullanıldıkça yaratıcısı unutulmuş, dilin ortak varlığı durumuna gelmiştir” (Çotuksöken 2004: 83) görüşü belirtilir.

Deyimler, her ne kadar kalıplaşmış söz kalıpları olarak değerlendirilse de ‘dil canlı bir varlık olmasının’ bir neticesi olarak bazı deyimlerde geçmişten günümüze gelen süreç içerisinde değişimler gözlenebilmektedir. Bu değişimler kimi zaman “şekil ve zaman eklerinde kendini gösterir: Analar neler *doğururmuş/ doğuruyor!*” (Sinan 2009: 2000). Kimi zaman ise “kelime başında, ortasında veya sonunda bir takım kelimelerin kendisine yakın anlamda bir başka kelime ile yer değiştirmesi şeklinde gerçekleşebilir: *Gâvur/ eşek, katır, keçi inadı*” (Sinan 2009: 2005-2006). Yine deyimlerin değişimi ile alakalı Çetinkaya sunduğu bir bildiri de “a. Biçimbirimlerde Değişim b. Yer Değiştirme c. Eksiltme d. Ekleme” (Çetinkaya 2011: 291) başlıkları altında değişimi sınıflandırmıştır. Bu değişimlerin yanı sıra çok yakın yapıdaki deyimlerin farklı morfemlerle farklılaştığını gösteren örnekler de mevcuttur. “Gerçekten, Türkçedeki *başta çıkmak* ve *baştan çıkmak* deyimlerini anlamca birbirinden ayıran, onların değişik kavramları yansıtmalarını sağlayan, aynı kelimelere eklenmiş –a ve –tan morfeimleridir” (Aksan 1987: 18).

Deyimlerin oluşumları ve kalıplaşmaları çeşitli şekillerde bir araya gelebilen kelime grupları ile gerçekleşir. Bu gruplar içerisinde ‘isim+iyelik eki+yönelme eki – fiil’ yapısı önemli bir yer tutar.

2. İsim+İyelik Eki+Yönelme Eki – Fiil Yapısı ve Gibime Gelmek

Oluşumları bakımından yapılan sınıflandırmalarda, deyimleri oluşturan kelimelerin pek çok farklı yapıda bir araya gelerek kalıplaşabildiği görülür (Sinan 2000). Bu oluşumlardan biri de isim+iyelik eki+yönelme eki – fiil kalıbıdır. *Gözüne kestirmek* (Aksoy 1984: 689), *canına susamak* (Çotuksöken 2004:148) ve daha pek çok örnekte bu yapı görülür. Deyimler üzerine kapsamlı bir araştırma yapan Sinan (2000: 175), Türkçede isim+iyelik eki+yönelme eki – fiil kalıbında kurulmuş 543 deyim tespit etmiştir. Bu yapıda iyelik eki ağırlıklı olarak 3. tekil şahıstır. Asıl itibarıyla sadece bu yapıda değil deyim yapılarının pek çoğunda iyelik eki kullanılacaksa tercih genellikle 3. tekil şahıstır (Uzun 1991b: 62). Deyimlerin genel ifadeler içermesi 3. tekil şahıs tercihinin izah eder niteliktedir. Ayrıca kişiye özel ifadelerin ve kullanımların yaygınlaşmasından ziyade genel kabul görebilecek ifadelerin ve kullanımların deyim aşamasına ulaşmış olması bizce daha kabul edilebilir bir görüştür. Zaman içerisinde 3. tekil şahıs ile ifade edilen deyimlerin

bazılarının kişinin kendisi ile ilgili bir durumu, etkileyici bir şekilde ifade edebilmek için 1. teklik şahıs ile de kullandığı örneklere rastlanır. Bu kullanımlar deyimlerin, deyimlik özelliğinde genellikle herhangi bir değişikliğe yol açmaz, deyim anlamı devam eder. Kişinin kendisi ile ilgili bir durumu etkili bir şekilde anlatmasına yardımcı olur. “Sonra cezaevinin firar edilebilecek en kolay yerini bularak, iyice *gözüme kestirdim*.” (Aksan vd. 2012: KA16B2A-0637), “Asla! *Canıma susamadım ben*” (Aksan vd. 2012: HA16B2A-0792). Deyim sözlüklerinde *gözüne kestirmek* (Aksoy 1984: 689) *canına susamak* (Ağakay 1949: 175), şeklinde yer alan örneklerin *gözüme kestirdim ve canıma susamadım* kullanımları, deyimlik yapının anlamsal örgüsünde bir değişiklik yapmaz. Ancak bu durum 3. teklik şahıs iyelik ekinden veya yalın halden, 1. teklik şahıs iyelik ekine geçen deyim yapılarının tamamlanmasında -anlamsal olarak en ufak bir şekilde değişikliğe yol açmadan kullanım-söz konusu değildir. Buna en güzel örneklerden biri *gibi gelmek* yapısıdır. Yalın halde kullanılan bir edat ve fiil birleşmesinden oluşan bu yapının deyimlik anlam dışında kullanımı mümkündür. Örneğin *çocuk rüzgar gibi geldi*, cümlesinde gibi benzerlik işlevini yerini getirirken gelmek fiili de gerçek anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla burada bir deyimden söz edilemez. *Gibi gelmek* yapısının deyim anlamı ise “... sanısını uyandırmak, ... sanısı vermek, gibi görünmek” (Aksoy 1984: 667; Çotuksöken 2004: 204) olarak açıklanır. “Bana güzel gibi gelmişti, değilmiş.” (Ayverdi 2011: 421) örneğinde *gibi gelmek* yapısı deyimler içerisinde değerlendirilir. Yapıda, gelmek fiilinin gerçek anlamı dışında kullanımının etkisi büyüktür. Bu yapı, bizce bir sonraki aşamada deyimlerin yaygın olarak kurulduğu isim+iyelik eki+yönelme eki – fiil kalıbına geçmiştir. Böylece yapı *gibisine gelmek/getirmek* şekline dönüşmüştür.. “Esra'ya, ablası söz söylerken, gülümserken için için ağlıyor gibisine geldi” (Aksan vd. 2012: HA16B4A-0979). “Almaya mecbursun gibisine getirdi” (Ayverdi 2011: 421). *Gibi gelmek* yapısından *gibisine gelmek/getirmek* yapısına geçiş, sıradan bir gelişme veya değişim değildir. Bu değişim deyimleşmenin tamamlanmasını sağlayan bir süreçtir. Şöyle ki *gibi gelmek* yapısı zaman zaman gerçek anlamda, zaman zaman da deyim anlamda kullanılabilirken *gibisine gelmek/getirmek* yapısı gerçek anlamdan uzaklaşıp tamamen deyim kullanımına dönüşmüştür. Böylece yapı deyimleşme aşamasını tamamlamıştır. Artık bir sonraki süreçte de yapı *gibime gelmek* şekline dönüşmüştür. “... yardım istemek biraz yüzsüzlük olur gibime geliyor” (Aksan vd. 2012: NA16B4A-0431). *Gibime gelmek* yapısının deyimleşme süreci içerisinde deyimlerin temel özelliklerinden biri olan kalıplaşma aşamasını da büyük ölçüde tamamladığını söyleyebiliriz. Yapı, artık *gibime* ismi ve *gelmek* fiili ile oluşmuş, farklı kelime tercihleri ile alternatif kullanıma kapanmıştır. Bu yapıda, gelmek fiilinin gerçek anlamı dışında kullanılmasının deyimleşme sürecini başlattığını söyleyebiliriz. Ancak bir edat olan gibi'nin bir isim gibi çekime girerek yapıya farklı bir anlam kazandırdığını da söylememiz gerekir. “Tam edatlaşmamış yani yarı donmuş kelimeler” (Hacıeminoğlu^{1984: VIII}) içerisinde sayılan gibi'nin isim gibi çekimlenmesi ile oluşan yapı tam bir deyim özelliği kazanmıştır.

Gibime gelmek yapısının geçirdiği süreç aslında bazı deyimlerde de karşımıza çıkmaktadır.

TÜRKÇEDE BİR DEYİMLEŞME ÖRNEĞİ: *GİBİME GELMEK*

Gibi gelmek	→	Gibisine gelmek/getirmek	→	Gibime gelmek
Garip gelmek	→	Garibine gitmek (Eyüboğlu 1975: 186)	→	Garibime gitmek
Acayip gelmek	→	Acayibine gitmek (Eyüboğlu 1975: 1)	→	Acayibime gitmek
Zıt gitmek	→	Zıddına gitmek (Ayverdi 2011: 1388)	→	Zıddıma gitmek

“... hiçbir geçerli nedeni olmayan gerginlik Hamdi'nin garibine gitmişti” (Aksan vd. 2012: RA16B3A-0649).

“O sırada en fazla garibime giden şey” (Aksan vd. 2012: KE39C2A-2617).

“Yalnız, cumartesi günü çalışıyor olmaları garibime gitmişti” (Aksan vd. 2012: PA16B3A-0686).

“Resim yapan bir müezzin düşünmek insana şimdi acayip geliyor” (Aksan vd. 2012: PA16B4A-0291).

“Babamın bir anda yatağa düşmeden ölmesi, en acayibime giden şey” (Aksan vd. 2012: EA16B4A-1042).

“Başıma dikilmesi o kadar zıddıma giderdi ki” (Ayverdi 2011: 1388).

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere deyimlerde yaşanabilen sürecin bir benzerini *gibi gelmek* yapısı yaşamıştır. *Gibisine gelmek/getirmek* ve *gibime gelmek* süreçleri ile deyimlik oluşumunu tamamlamıştır.

Yukarıdaki deyim örneklerine dayanarak *gibi gelmek* yapısından *gibisine gelmek* ve *gibime gelmek* geçişlerinin yeni sözcük (*neologism*) (Hohenhaus: 363-365) oluşturduğunu ve bu oluşumun diğer örneklere benzetilerek gerçekleştirildiğini söyleyebiliriz. Bu aşamada *gibisine gelmek/getirmek*, *gibime gelmek* yapısının sözlükselleşmesi (lexicalization) (Hohenhaus: 363-373; Uzun 2006: 89) de önem arz eder. Şemseddin Sami'nin Kâmûs-ı Türkîsinde *gibisine gelmek* ve *gibime gelmek* grupları yer almaz. Ancak *gibi gelmek* grubunun deyim olarak kullanıldığı birkaç örnek mevcuttur. “Zayıfladığım için bütün esvaplarım bollaşmış gibi geliyor” (Ağar 1989: 320). 1945 yılında Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı ilk Türkçe Sözlük'te ise “Gibisine gelmek: imiş gibi gelmek. Öyle gibime geliyor ki bu işin içinden kolay çıkamayacağız” (Ağakay 1945: 221) açıklaması ve örneği yer alır. 1955 yılında yayınlanan Türkçe Sözlük'ün 2. baskısında birinci baskıdaki açıklama ve örneğe ilaveten “gibisine getirmek: sözleriyle bir şey ima etmek: Bu teklifi doğru bulmamış gibisine getirdi.” (Ağakay 1955: 290) açıklama ve örneği yer alır. Türkçe Sözlük'ün 1959 baskısında (Ağakay 1959: 307) herhangi bir değişiklik yapılmadan tekrar edilen açıklama ve örnekler 1966 (Ağakay 1966: 287-288), 1969 (Komisyon 1969: 291), 1974 (Komisyon 1974: 322) baskılarında *gibisine getirmek*'in açıklamasının “bir şey anıştırmak” şeklinde değişmesi dışında aynen tekrar edilir. Türkçe Sözlük'ün 1983 yılındaki 7. baskısında ilk altı baskısında *gibi* madde başı içerisinde yer alan açıklamalar ayrı bir madde başı açılarak *gibisi* içerisine taşınır (Komisyon 1983: 447-448). Böylece müstakil bir madde başı konumuna ulaşır.

Tespitlerimize göre 1945 yılında Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı ilk Türkçe Sözlük'te sözlükselleşme sürecini tamamlayan *gibisine gelmek / gibime gelmek* yapısının yazı dilinde kullanımı da zaman içerisinde artmıştır. 1945-1950 Arası Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğünde (Ölker 2011) kayda geçmeyen

kullanımın, 1990-2010 yılları arasına ait Türkçe Ulusal Derlem çalışmasında 75 tane örneği mevcuttur (Aksan vd. 2012). Türkçe Sözlük'ün 1955 yılındaki 2. baskısından itibaren gibisine gelmek yanında hlk. (halk ağzında) kısaltması ile verilen yapının konuşma dilinde yaygın olarak kullanılmasına karşın yazı dilinde kullanımının nispeten sınırlı kalmasını, alanın uzmanı bilim insanlarının edatlar üzerine yaptığı bir tartışmanın yazıya aktarılmış hali açıklar niteliktedir: “Onun için belki ağız özelliği gösteriyor diyeceğimiz veya diyemeyeceğimiz, ama konuşma dilini yansıtan bu gibi cümlelerden hareketle bir edat meselesini tartışmamalıyız *gibime geliyor*” (Toparlı 2011: 549). Kullanımındaki artışa paralel olarak gibime gelmek yapısı, yeni yeni gramer kitaplarında kendine yer bulmaya başlamıştır. Korkmaz'ın (2009: 1086-1087) Türkiye Türkçesi Grameri adlı eserinde “Edat Gruplarının Ad Gibi Kullanılması: Edat grupları iyelik, çokluk, ad çekimi ve bildirme ekleri ile genişletilerek bir ad gibi de kullanılabilirler: Köye iyelik yapsak gene sevinirdi gibime geliyor. Y. Kemal, İnce Mehmed, 384” açıklamaları ile verdiği örnek dışında Lewis'in (2000: 84) Turkish Grammar'i ve Ersen-Rasch'ın (2012: 251) Türkische Grammatik'i gibime gelmek yapısının yer aldığı ender çalışmalar olarak göze çarpar.

3. Deyim Çeşitleri ve Gibime Gelmek Yapısının Yeri

Dillerin zenginliği olarak değerlendirilen deyimlerin sınıflandırılması konusunda araştırmacılar arasında tam bir mutabakat olduğunu söylemek biraz zordur. Hatta bazı kelime gruplarının deyim olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususlarında bile zaman zaman araştırmacıların çeliştiği gözlenir. Örnek olarak Leyla Subaşı Uzun tarafından deyim olmayan yapılar içerisinde değerlendirilen ant içmek, hasret kalmak¹, hararet basmak (Uzun 1991a: 37) ifadeleri başta Ömer Asım Aksoy'un, Deyimler Sözlüğü (Aksoy 1984) olmak üzere diğer pek çok kaynakta deyimler içerisinde değerlendirilir (Sinan 2000: 385, 703,704). Ömer Asım Aksoy tarafından deyim olarak kabul edilmeyen badem gözlü, hayal kırıklığı (Aksoy 1984: 418) ifadeleri ise M. Ali Ağakay, Türkçede Mecazlar Sözlüğü (Ağakay 1949:136); Yusuf Çotuksöken, Deyimler Sözlüğü (Çotuksöken 2004:176), vd. eserlerde deyim olarak yerlerini almaktadırlar. Deyimlerin anlamsal özellikleri esas alınarak yapılan bu tespitlerde farklı değerlendirmelerin bulunması anlaşılabilir bir durumdur. Çünkü anlamsal değerlendirmeleri kesin çizgilerle ayırt etmek bir hayli güçtür. Bütün bunlara rağmen belli kriterler ekseninde araştırmacılar tarafından yapılmış sınıflandırma denemeleri de mevcuttur.

Deyimlerin anlam dünyası esas alınarak yapılan sınıflandırmaların özü deyimi oluşturan unsurların gerçek anlamlarından ne derece uzaklaştığı üzerine kuruludur. Bu sınıflandırma denemelerine kısaca bir göz atalım.

¹ Şinasi'nin Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye adlı eserine aldığı tabirlerden biridir (Beyzadeoğlu 2003: 201).

3.1. Deyimlik Bütünlük²: “Anlamı unsurlarının anlamıyla ilgili olmayan deyimler” (Ahanov 2013: 169) bu gruba dâhil edilir. Deyimi oluşturan unsurların kendi anlamlarını hiçbir şekilde hatırlatmamaları, kendi anlamlarından tamamen sıyrılıp deyimde yeni bir anlamın ortaya çıkması esastır. *Delik büyük, yama küçük* deyimini bu gruba dâhil edilir (Uzun 1991a: 34).

3.2. Deyimlik Birlik: Ahanov bu grubun içerisinde değerlendirdiği deyimlerde yer alan unsurların tamamının yan anlam taşıması gerektiğini düşünür. Deyimlik birliğin anlamının deyimini oluşturan sözlerle dolaylı bir ilgi içerisinde olduğunu düşünür (Ahanov 2013: 171).

3.3. Deyimlik Dizi³: Ahanov Deyimlik Birlik ve Deyimlik Dizi arasında ince bir çizgi çizer. Ahanov’a göre deyim içindeki unsurların tamamı yan anlamlı ise bu yapılar Deyimlik Birlik olarak değerlendirilmelidir. Ancak deyimdeki unsurlardan birinin yan anlam diğerinin gerçek anlam taşıması durumunda ise bu yapının deyimlik birlik içerisinde değil ‘Deyimlik Dizi’ başlığı altında değerlendirilmesi gerektiğini düşünür (Ahanov 2013: 171-173). “Deyimlik dizide anlamını koruyan söz, çeşitli sözlerle kullanılabilirken, deyime bağlı anlam kazanan söz kazandığı anlamıyla sayılı sözlerde kullanılabilir” (Ahanov 2013: 173). Uzun ise “Deyimlik anlam yapılanması içindeki göstergelerden biri ya da bir kaçının yan anlamlı olma niteliği göstermesi” (Uzun 1991a: 35) gerektiğini düşündüğü yapı içerisinde “yan anlamı ile yer alan göstergenin (genelde deyimde ilk unsur olarak yer alır) ikinci ögenin göndergesel anlamını da deyim anlamı içerisine taşıdığını” (Uzun 1991a: 35) düşünmektedir.

Bu grupta değerlendirilen deyimlerin deyimlik derecesi ‘deyimlik bütünlük’e nazaran daha düşüktür. Adam kıtlığı bu grupta değerlendirilen deyimlere bir örnektir (Uzun 1991a: 35).

3.4 Deyimlik İfade⁴ : Bu tip deyimlerde de yapısında yer alan unsurların yan anlamlı olması esastır. Ancak bu tip deyimlerde “parçaları aşan bütüne ait anlam oluşmaz” (Uzun 1991a: 36). Yani deyim içerisinde yer alan unsurların anlamlarının tamamen kaybolup başka bir anlamın ortaya çıkması söz konusu değildir. “Bu tür deyimleri parçaların anlamlarından oluşturulabilecek bütüne ait anlamın varlığı nedeniyle deyimler olarak da adlandırın araştırmacılar vardır. Adamdan saymak” (Uzun 1991a: 36) bu gruba dâhil edilen deyimlerden biridir.

Yukarıdaki deyim çeşitleri dikkatle incelendiğinde gibi gelmek ile gibisine gelmek ve gibime gelmek yapılarının farklı kategorilerde değerlendirilmesi gerektiği dikkatlerden kaçmaz. Gibi gelmek yapısının deyim olarak kullanıldığı örneklerde az da olsa gibi’nin gerçek anlamını bir çağrıştırmaya söz konusudur.

² Kaken Ahanov’dan Deyimlik Bütünlük olarak aktarılan bu terime karşılık Leyla Subaşı Uzun, Tam Deyimler ya da Birinci Dereceden Deyimler terimini tercih eder (Uzun 1991a: 34).

³ Kaken Ahanov’dan Deyimlik Dizi olarak aktarılan bu terime karşılık Leyla Subaşı Uzun, Yarı Deyimler ya da İkinci Dereceden Deyimler terimini tercih eder (Uzun 1991a: 35).

⁴ Kaken Ahanov’dan Deyimlik İfade olarak aktarılan bu terime karşılık Leyla Subaşı Uzun, Üçüncü Dereceden Deyimler terimini tercih eder (Uzun 1991a: 36).

Gelmek ise tamamen gerçek anlamından uzaklaşmıştır. Ancak gibisine gelmek ve gibime gelmek yapılarında her iki unsurun da gerçek anlam dışında değerlendirilmesi gerekmektedir. Gibisine veya gibime yapılarının gerçek anlamı az veya çok çağrıştırır bir durumu söz konusu değildir. İşte burada Ahanov'un çok ince bir çizgi ile ayırdığı deyimlik dizi ve deyimlik birlik başlıkları devreye girer. Bizce gibi gelmek yapısı deyimlik dizi içerisinde değerlendirilmelidir. Gibisine gelmek ve gibime gelmek ise aldıkları ekler neticesinde deyimlik diziden deyimlik birlik sınıfına terfi eder. Bu terfi deyim derecesini bir nebze artırır. Ayrıca “deyimlik dizide anlamını koruyan söz, çeşitli sözlerle kullanılabilirken, deyime bağlı anlam kazanan söz kazandığı anlamıyla sayılı sözlerde kullanılabilir” (Ahanov 2013: 173) prensibi ekskinde gibime ve gelmek yapılarının birbirlerinden ayrı düşünülmemeleri de gibime gelmek'in deyimlik diziden deyimlik birliğe geçişini gösterir.

Sonuç

Dilin 'canlı bir varlık' olarak değerlendirilmesine güzel bir örnek teşkil eden gibime gelmek yapısının geçirdiği süreç deyimlerde karşımıza çıkabilen bir durumdur.

Gibi gelmek	→	Gibisine gelmek/getirmek	→	Gibime gelmek
Garip gelmek	→	Garibine gitmek	→	Garibime gitmek
Acayip gelmek	→	Acayibine gitmek	→	Acayibime gitmek

Gibime gelmek söz öbeği de bu değişim süreci sonunda –en azından şimdilik- kalıplaşmış gibime ve gelmek ifadeleri birbirlerini tamamlar niteliğe bürünmüştür.

Sözlükselleşme aşamasını 1945 yılında yayınlanan Türkçe Sözlük'ün ilk baskısında tamamlayan gibime gelmek yapısı sözlüklerde halk ağzında kısaltması ile verilmekle birlikte geçen zaman dilimi içerisinde yazı dilinde de kullanımı artmıştır. Buna paralel olarak az da olsa gramer kitaplarında kendine yer bulmaya başlamıştır. Aslında bu süreç yazı dilinin konuşma dilini daha geriden takip ettiği düşüncesiyle uyumlu bir şekilde gelişmiştir.

Gibi gelmek yapısından gibisine gelmek/getirmek ve gibime gelmek süreci sıradan bir süreç değildir. Gibi gelmek yapısının deyim olarak kullanıldığı örneklerde az da olsa gibi'nin gerçek anlamını bir çağrıştırma söz konusu iken gibisine gelmek/getirmek ve gibime gelmek yapılarında bu durum ortadan kalkar. Gibisine gelmek/getirmek ve gibime gelmek yapılarında bütün unsurlar gerçek anlamları dışına çıkar. Gerçek anlamı dışına taşınmada gibi'nin edatlık işlevinin olması ve ek alarak isim gibi kullanılmasının önemli bir katkısı olduğu düşüncesindeyiz. Gibi gelmek yapısından gibisine gelmek/getirmek ve gibime gelmek şeklinde gelişen sürecin deyimlik anlamın derecesini artıran bir süreç olduğu da göz ardı edilmemelidir. Böylece hem ek düzeyinde değişim hem de anlamsal değişim dilin devinimi içerisinde –şimdilik- kendilerini sabitlemiş durumdadırlar.

Kaynaklar

- AĞAKAY, Mehmet Ali, (1945). *Türkçe Sözlük*, İstanbul: TDK Yay.
- AĞAKAY, Mehmet Ali, (1949). *Türkçede Mecazlar Sözlüğü*, Ankara: TDK. Yay.
- AĞAKAY, Mehmet Ali, (1955). *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yay.
- AĞAKAY, Mehmet Ali, (1959). *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yay.
- AĞAKAY, Mehmet Ali, (1966). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- AĞAR, Mehmet Emin, (1989). *Şemseddin Sâmî Kâmûs-ı Türkî*. İstanbul: Enderun Kitabevi Yay.
- AHANOV, Kaken, (2013). *Dil Bilimin Esasları*. (Çev. Murat Ceritoğlu), Ankara: TDK Yay.
- AKSAN, Doğan, (1987). *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yay.
- AKSAN, Doğan, (2009). *Her Yönüyle Dil*. III. c., Ankara: TDK Yay.
- AKSAN, Yeşim, vd. (2012). "Construction of the Turkish National Corpus (TNC)". *In Proceedings of the Eight International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2012)*. İstanbul.
- <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2012/papers.html>, (16.12.2014).
- AKSOY, Ömer Asım, (1984). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü II Deyimler Sözlüğü*, Ankara: TDK Yay.
- AKSOY, Ömer Asım, (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Yay.
- AYVERDİ, İlhan, (2011). *Misallî Büyük Türkçe Sözlük*, İstanbul: Kubbealtı Yay.
- BEYZADEOĞLU, Süreyya, (2003). *Şinasi Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye*. İstanbul: MEB Yay.
- ÇETİNKAYA, Bayram, (2011). "Esnek Yapılı Deyimler Üzerine". *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (16-18 Aralık 2010 İzmir) Bildiri Kitabı*. İzmir: 290-294.
- ÇOTUKSÖKEN, Yusuf, (2004). *Türkçe Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Toroslu Kitaplığı Yay.
- EYÜBOĞLU, E. Kemal, (1975). *Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler C. II*. İstanbul : Doğan Kardeş Matbaacılık Yay.
- HACİEMİNOĞLU, Necmettin, (1984). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: MEB Yay.
- HOHENHAUS, Peter, (2005). "Lexicalization and Institutionalization" *Handbook of Word-Formation*. (Haz: Pavol Štekauer and Rochelle Lieber), Dordrecht: Springer 353-373.
- KOMİSYON, (1969). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- KOMİSYON, (1974). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- KOMİSYON, (1983). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yay.
- KORKMAZ, Zeynep, (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri*. Ankara: TDK Yay.
- LEWIS, G. L., (2000). *Turkish Grammar*. New York: Oxford University Yay.
- ÖLKER, Gökhan, (2011). *Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü (1945-1950 Arası)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- RASCH, Margarete I. Ersen, (2012). *Türkische Grammatik*. München: Hueber Verlag Yay.
- SİNAN, Ahmet Turan, (2000). *Türkiye Türkçesindeki Deyimler Üzerine Bir Dil İncelemesi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SİNAN, Ahmet Turan, (2009). "Deyimlerin Yapısı Değişir Mi?". *Turkish Studies, Volume 4/8 Fall: 1996-2009*.
- TOPARLI, Recep, (2011). "Son Çekim Edatları (Tartışmalar Bölümü)", *Türk Gramerinin Sorunları Bildiriler*, Ankara: TDK Yay., 544-556.
- UZUN, Nadir Engin, (2006). *Biçimbilim*, İstanbul: Papatya Yay.
- UZUN SUBAŞI, Leyla, (1991a). "Deyimleşme ve Türkçede Deyimleşme Dereceleri", *Dilbilim Araştırmaları*: 29-39.
- UZUN SUBAŞI, Leyla, (1991b). "Türkçedeki Deyim Yapılarında Biçimbilimsel ve Sözdizimsel Özellikler". *Dilbilim Yazıları*: 57-64.